

- vi. 4048 - 299/1934-35 - 1935. vi. 7. - körtüneti - római jogról pöt.;
 4215 - 51/1935-36 - " x. 18. - római jogi pöt - szts.;
 ix. 4580 - 416/ " " - 1936. vi. 26. - kételes - ism.;
 4830 - 232/1936-37 - 1937. iii. 20. - kételes ism. - perjogi pöt.;
 4877 - 279/ " " - " v. 5. - perjogi pöt - szts.;
 5.120 - 86/1937-38 - " xi. 27. - vegyes - közig. jogi pöt.;
 x. 5.272 - 238/ " " - 1938. iii. 24. - közig. j. pöt - szts.

Szécsényhalászi; Wögrád m. 1907. iii. 18. román. kath.

avatási átiat : 963/1937-38. júly.

Rep: 1938. iii. 31.

502 034 / 38.

1938. 10. 29.

Bivalatna wiadawki:
Dr. Kovács Andor
Pászó Guszt.
profesor matematik.

Debrecen 1938. január 5.

Uspogabom!
Dr. Kovács Andor
Kovács Andor
i. p. podikán.

Uspogabom!
1938. 10. 29.

A BÜNTETÉS FOGALMA AZ INDIVIDUAL ÉS
SPECIALETHIKAI ALAPON FELÉPÜLT TÁR-
SADALOMBAN.

Büntetőjogi doktori értekezés.

I r t a :

Pjody Géza

jogszigorló.

A. 2329

BEVEZETÉS.

A büntetés fogalmának kifejtése.

A büntetés a bűnelkövető egyént terhelő külső hátrány, melyet a büntető-törvény az ily egyénre a bűncselekmény megtorlása és az állami jogrend védelme érdekében állapít meg.

A büntetés fogalma implicite kimondja, hogy bűncselekmény nélkül büntetés nincsen. A büntetésnek a bűncselekmény előfeltétele. Előfeltétel-e valóban? Az, amely nélkül valami nincsen, nem alap-é? Nem! A büntetésnek a bűncselekmény nem alapja. Alapja az, ami a bűn-

cselekményre a büntetést, a büntetési tételt megállapítja. A büntetés kiszabása nem a büncselekmény alapján történik. A büntetés a törvény alapján rovatik ki a bűnösre. Pontosan szemlélve nem is a törvény, hanem a büntető törvényre támaszkodó büntetőbírói ítélet alapján. Ez az alap kérdése.

Ha az alap tisztán áll előttünk, felmerül a cél kérdése. Mi célt kívánunk elérni a büntetéssel? Amint a büntetés feljebb vázolt fogalma is tartalmazza, a büntetés célja az elkövetett jogsértő tett megtorlása. Ezen megtorlásnak igazságos keresztülvitele. Am a megtorlás egyedül véve nem lehet a büntetés célja. Céllul kell tüznie a megsértett jogrend előbbi sértetlen állapotába hozatalát is.

Minden büncselekedet jogot sért. Az állam jogrendjén ejt csorbát. A csorba

kiküszöbölése, a büntetés alkalmazása állami feladat. Az a kényszerítő instrumentum, melynek éle a büntettesnek fáj, állami kényszereszköz. Magánember büntetni sohasem jogosult. Hová vezetett bennünket ez a megállapodás? Oda, hogy ezzel megkaptuk a büntetés alapján és célján kívül a büntetés jogi naturájának ismeretét is.

A büntetés természete tisztán közjogi. Benne magánjogi elem nem található. Vajjon a magánindítvány alapján induló bűnvádi perben kiszabott büntetés egyáltalán, vagy miként történő végrehajtására az indítványra jogosult hatással lehet-e? Nyilván nem lehet. A magánindítványra jogosult ebbeli joga csak az ítélet meghozatalának időpontjáig gyakorolható. A büntetés elengedéséig ez a jog nem hat.

A bűn, mint a büntetés előfel-
tétele.

A büntetés fogalma abban a közjogi mivoltában, melyben ma látjuk, nem mindig állott fenn. A büntetés és az annak feltételül szolgáló bűncselekedet idők során nagyot változott.

Amint a büntetés, úgy a bűn fogalma is elűt a bűn és a büntetés modern jogi fogalmától.

Az ősfejlettségű népek a bűncselekménynek ily széles körét nem ismerik,

mint aminőt mi ismerünk.

Jobbak voltak talán az ősnépek?

Nem. Nem a kisebb criminalitást jelenti a bűncselekmények szűkebb köre. Azt jelenti ez, hogy bár elkövették mindazon bűncselekményeket, melyek ma delictumoknak számítanak, de azok delictum, bűncselekményi jellege ismeretlen volt előttük. A bűncselekményi karakterü és a megengedett cselekvések fogalma confusus volt még ebben a korban. Ezért van az, hogy az ősi népek bűncselekménynek fogtak fel nálunk közömbös cselekményeket. És megfordítva: az általunk súlyos bűnnek tekintett cselekedetek mellett közömbösen eltekintettek.

A természetben örök harc folyik.

A természet egyedei folytonosan követnek el "quasi" bűncselekményeket.

Mióta ember van a világon, azóta van bűn is. Amint minden időben voltak emberek, akik kárt okoztak embertársaiknak, úgy minden időben intenzív módon védekezett az emberek - szerencsére nagyobb, tisztos tömege - az ilyen kártevőkkel szemben.

Íme tehát örök a bűn és örök az ellene való védekezés. De sem a bűn, sem a védekezés és annak eszköze, a büntetés, nem állandó jellegű. Belső structurájában állandó - bár lassu - evolutionak van kitéve.

Ezen fejlődési pálya vizsgálata a célunk.

A büntetés individualetikai

fogalma.

Az emberiség története során az önvédelem és a megbosszulás célját szolgáló primitív büntetési módok nagyot fejlődtek. Ez a primitív önvédelem és bosszu odáig jutott a fejlődési létrán, hogy belőle kialakult a társadalmi védelem mai alakja. Kialakult a kezdetleges büntetési módozatból a modern, tiszta fogalmu társadalom védelmi rendszere.

A legősibb korszakban az okozott sértés megtorlása a sértett feladata volt. Idő telik abba, míg a sérelemért a család, majd a nem-

zetség áll bosszút. A fejlődési folyamat utolsó állomása pedig az a korszak, amelyben az állam elvonja a személyes, a család által, vagy a nemzetség közössége által gyakorlandó bosszúállási jogot és saját feladatává emeli azt.

Az állam a bűncselekmények által okozott sérelem orvoslási jogát akkor sajátítja ki magának, amikor az egyes individuumok életviszonyainak rendezésébe parancsolólag befolyást kezd gyakorolni.

Természetes az első pillantásra, hogy a kárt szenvedett egyén, a család vagy a nemzeti közösség, mint a közös elődtől való leszármazás tudatával és tényleges vérségi kapcsolattal egybefűzött egyének közössége a valamelyiküket ért sérelem dolgában elfogulatlan nem lehetett.

Amint az is természetes, hogy a sértést szenvedett egyén, a család, vagy a nemzetség a megtorlás tekintetében túlmént a határon. Bizonyára nem látták azt az igazságos mértéket, amely a bűncselekmény súlyával és az okozott sérelemmel arányban állott.

Nemcsak a bünt megtorló egyes egyéneknek, családnak, vagy nemzetségnek hibája ez azonban. Az állam, amely feladatául tűzte a társadalom békéjének és rendjének megvédését, szintén ilyen hibában szenvedett. Az állam maga sem látta tisztán azokat az eszközöket, illetőleg intézkedéseket, amelyek a célul tűzött társadalmi rend védelme szempontjából a legmegfelelőbbek lettek volna.

A legrégibb korban az egyes egyén a rajta sérelmet elkövetett egyént megölte. A

nemzettség kutaszította kebeléből azt, aki az akkori törvényeket a legkisebb mértékben is megsértette. Az állam pedig a legsúlyosabb büntetési nemet alkalmazta azzal szemben is, aki bűnös eselekedetével a társadalom rendjét bármily jelentéktelen mérvben veszélyeztette.

Az államnak tehát korlátlan volt a hatalma. A társadalmi védekezés ugyancsak bizonytalan határokig terjedt. Ennek az állapotnak a tökéletlensége szülte azt a hatalmas szellemi irányzatot, melynek célja volt, hogy az államban az individualis tevékenységek határait pontosan megrajzolja. Az volt a cél, hogy az egyének hatás- és tevékenységi köre fixen megállapittassék az államban. Mondhatjuk: az egyéni jogok és kötelességek mértékének pontos megállapítása tüzetted ki célul. Ez a történeti időszak az egyé-

ni, gátmentes érvényesülést segíti elő ebben a korban minden. Az egyéni szabadság elvén nyugszik a gazdasági berendezés, a morál és az államjog rendszere. A jog tilosnak nyilvánít minden állami ingerentiát az individuumok életébe és viszonyaik alakításába, mindaddig, míg az egyének korlátlan szabadsága szabadossággá nem fajul. Míg egymás szabad cselekvési területét meg nem sértik. Az állam csak akkor avatkozik bele az egyének életébe, ha az egymás jogait sértik. Csakis az egyének hatáskörének összeütközése lehet az alapja, és az elkövetett sérelem lehet a mértéke az állam beavatkozásának és eljárásának.

Ez az a korszak tehát, amelyben kifomálódik a büntetés individualethikai fogalmi structurája.

A büntetés ilyen átalakult formá-

ja nagy differentiát mutat a társadalom korábbi repressionalis eszközeivel szemben.

A legprimitívebb korban a bűnelkövető egyén és a sértett oly módon kerültek szembe, hogy a közöttük lefolyó harcban senki beleszólást nem gyakorolt. Harcuk közvetlen harc, melynek során a sértett az elégtételvételen korlátozva nem volt. Az elégtétel nagysága, mértéke a sértett képességeitől, testi erejétől függött.

A fejlődés későbbi során a sértett korlátlan elégtételvételi joga megszűnik. A közösség kontrollja alá kerül. Ez a compositionalis systema, mely abban áll, hogy a büntetett szabadulhatott a harctól, a bosszútól, ha pénzösszeg lefizetésével megváltotta magát.

A büntetés fogalmának fejlődése

uj statiohoz ér akkor, amikor az állam kezd büntetni. A tettes és a sértett többé nem állanak szemben egymással. Ebben a korban az állam bírálja el, hogy milyen fajta és milyen mértékű elégtétel illik a sértettre. Valamint az állam határozza meg, hogy mi egyáltalán a módja a tettes ellen való védekezésnek. Az állam és annak jogrendje indentifikálja magát a sértettre ért sérelemmel. A tettesnek a sértettre sértő cselekményét olyannak tekinti az állam, mint amely cselekedet az ő jogrendjét sérti. Az állam által a sértett helyett alkalmazott büntetés pedig a sértő cselekmény által a jogrendben ütött csorbát is hivatva van kijavítani.

Mivé alakult ezzel a büntetés?

A pusztá önvédelem jellege átalakult társadalmi védelem jelleggé. Az egyéni bosszúból állami megtorlás, a büntetésből a társadalmat sértő cse-

lekedetek ellen alkalmazott repressio lett.

Mirdezek után, a fejlődés ilyen fokozatát követőleg érvényesül a büntetés ideájában az individuálethikai elem. Az individualethikai irányzat a büntetés fogalmára ad stirpes ható transformáló hatással volt.

A büntetés az individualethikai eszmény érvényesítése előtt ~~sértett~~ naturalis ösztönén, a bosszúérzeten alapult. A büntetés célja volt, hogy a sértett, illetőleg a sértett véreinek, érzemzettségnek a tettel szemben érzett bosszuját kielégítse. Másodsorban pedig célja volt a büntetésnek, hogy a társadalmat a társadalom ellenes cselekmények elkövetőinek ártalmatlanná tételével védelmezze. A régi időkben büntettek mindenkit, aki büncselekményt követett el. Így nem zárta ki a büntetést az sem, ha a tettes elmegegye volt. Sőt büntetőjogi tanulmányainkból

jól tudjuk, hogy a bűncselekményekkel azonos károkat okozó állatok ellen is folytak bünvádi eljárások és szabattak ki rájuk büntetések.

Az individualethikai felfogás megszüntette a büntetés ilyen korlátlan természetü alkalmazhatóságát. A büntetés kiszabását ugyanis részint a morális felelősség, részint az individualis jogok elvére bázisozta. Ez pedig a büntetőkiszabás területének restrictiv módosulását eredményezte. Azt eredményezte, hogy elmebetegét többé büntetéssel nem sújtottak. Az állatok delictumképességének abszurd tudata pedig megszűnt. A büntetést összemérték azzal a kárral, amelyet a bűncselekmény okozott. Arányosították a büntetés okozta hátrányt a tett által okozott sérelemmel.

Tehát a büntetés fogalmának az individualethikai nézet alapján történt átformálódása jelentős gátja lett a társadalmi véde-

lemnek és a sértett személy és a sértett társadalom bosszujának. Az individualethikai büntetésfogalom nem egyéb, mint a bosszu nemtelen ösztönének és az elrettentés gondolatának morális piedesztalra való magasztosítása.

A klasszikus teoria szerint tehát a büntetés essentialis kelléke a büntetés malum karaktere. A büntetés ilyen jellege kiegyenliti a tettes és a bűncselekmény folytán sérelmet szenvedett egyén érdekeit. A büntetés malum jellege a sértettnek a sértővel szemben érzett bosszuját kielégíti. Másrészről pedig a malum jellegű büntetéssel való fenyegetés - preventive - a végrehajtott malum karakterű büntetés pedig - repressive - védi a társadalmat a jogellenes cselekedetektől.

Am a büntetés malum természete ugyanakkor gátat is jelent a büntetőjogi rep-

ressiv védelem szempontjából. Ugyanis a büntetéssel a tettesnek okozott malum nem korlátlan többé, hanem arányban álló a tettes cselekménye által okozott jogsértéssel. A büntetés ilyen természeté azonban nemcsak mint korlát hat, hanem szükségszerűvé teszi a malum alkalmazásba vételét akkor is, ha az a sértett érdekében nem is állana. A klasszikus constructioju büntetésfogalom tehát egyfelől fix határa a társadalmi védelemnek, másfelől imperativ metruma a bűncselekedet által sérelmet szenvedett társadalom bosszujának.

A büntetés fogalma tehát ily módon egyesíti a tettes és sértett érdekeit. Akközösségnek nincs módjában separálni a tettessel szemben való eljárást, a sértett félnek nyújtandó elégtételtől.

A büntetés klasszikus fogalma.

tükrözi leghivebben azt a társadalmi és állami rendszert, amelyben az állami ingerentia a minimumra restringált, és ha alkalmazásba vétetik, sem egyéb, mint az individualis érdekek harmoniába hozatalának eszköze.

A büntetés socialethikai

fogalma.

Ha az actio és reactio az emberiség történek is vivens szabálya, ha az ellentétes irányzatok törvényszerű változásai a világtörténelem során valóban constatálhatók, úgy felvetődhetik az a gondolat, hogy az individualis jellegű társadalmi és állami rendet felválthatná egy socialis állami és társadalmi organisatio.

Az egyéni szabadság alapján felé-

pült állami és társadalmi szervezet megszünése és egy socialis alapon kiépült állami és társadalmi berendezkedés születése természetes következményként invonválná a büntetés individualethikai fogalmának átalakulását és assimilatioját a socialis államhoz. Szükségszerű következmény volna a büntetés fogalmának social-ethikai jellegűvé való transformatioja.

A socialis ideológián nyugvó, és abból táplálkozó állam az individualis élet legrejtettebb zugaiba is bevilágít. Az emberi életviszonyok irányítását teljes mértékben átveszi. Irányító keze leér az emberi élet minden vonatkozásáig. A közösségi elven nyugvó socialis állam az egyéni életbe való befolyását nem korlátozza oly szük kötre, mint az egyéni szabadság elvén épülő állami és társadalmi rendszer. Nem szoritkozik pusztán arra, hogy az egyéni cselek-

vési kör, az egyéni jog sértetlen épségében maradását biztosítsa. Hogy az egyéni jogok mindenki által történendő tiszteletét hatalmával kikényszerítse.

A közösségi állam magára veszi, az individualis berendezettségű állam előtt ismeretlen azon gondot is, hogy az egyes egyén létfeltételeinek megteremtéséről gondoskodik. Amivel szemben viszont olyan korlátlan rendelkezési jogot nyer az egyénnel szemben, amilyennel az individualis állam sohasem rendelkezhetik.

A socialis állam feladatának ismeri el az egyén fenntartásáról való gondoskodást, ha az önmaga fenntartására képtelen. Ezzel szemben jogosítva van a közösségi rendbe beilleszkedni nem tudóval szemben megfelelő módon eljárni.

A socialethikai alapon épült tár-

sadalmi szervezetben a büntetés fogalma is, megfelelően az államberendezés átalakulásához, nagyfokú lényegi transformation esik át.

A socialis gondolaton nyugvó állam által alkalmazott büntetésnek nem kelléke az a jelleg, hogy benne a tettesnek és a sértettnek érdekei aequiparalva legyenek. A büntetés fogalmában a tettes és a sértett érdekköre nincsen harmoniába hozva.

A közösségi állam a büntetéssel szemben olyan büntetést alkalmaz, amelyet a társadalomnak a bűnösökkel szemben való hatékony megvédése megkíván. Ezen túlmenőleg a közösségi államnak jogában áll be sem várni a bűnösöknek a társadalom ellen való támadását, hanem már a bűncselekményt megelőzendő, tehet olyan intézkedéseket, amelyek meggátolják a tettes közveszélyességének büntettekben való kifejeződését.

Lényegileg különböző tehát a büntetés fogalma a socialis államban az individualis berendezettségű állam büntetésének fogalmától.

A socialistikus rendszer mellett az állam büntetési joga nincsen arra a minimumra restringálva, mint amelyre az individualis állam kényszerül. Nincs a közösségi állam-berendezés oly módon korlátozva, hogy nem alkalmazhat az elkövetett bűncselekmények okozta jogsértésnél nagyobb malumot. Abban a tekintetben sincs korlátozva az ilyen állam, hogy malum alkalmazását igénybe vegye minden olyan esetben, amikor annak alkalmazását a társadalom védelme kívánatossá teszi. Az sem kötelező reá nézve, hogy az általa kiszabott büntetés malum jellegű legyen.

A socialis berendezésű társa-

dalmi és állami rendben az állam büntető rendszabályokat alkalmazhat az egyénnel szemben pusztán azon az alapon és olyan mértékben, hogy az egyes egyéneken lappangó társadalmi defectusok ezen rendszabályok segítségével kiirthatók legyenek.

A socialis alapon szervezett társadalmi és állami rendben a büntetésnek nem lesz többé - minthogy arra szükség nincsen - olyan hatása, hogy a bűncselekmény által a sértettben és a bűncselekménnyel sérelmet szenvedett társadalomban keletkezett hatásokat kiegyenlítse. Az állam ugyanis a bűncselekmény által sérelmet szenvedett egyén érdekének kiegyenlítését a büntetésben foglalt eszmei elégtételadásnál sokkal hatékonyabb módon elvégzi.

A socialis államszervezetben a

büntetés nem jelent erkölcsi megbűnhődést a bűncselekedetben kifejeződött erkölcsi bűnösségért. A socialis állam ugyanis az individualitáskai szabályokat egészszükben negligálja. Az ilyen állam a büntetés alkalmazásba vételét nem bázirizza az egyén erkölcsi felelősségére. Nem bírálja ez alapon a tettezt és nem korlátozza eljárását az individualitáskai által.

A socialis idea alapján felépült társadalmi és állami szervezetben a büntetésnek elvész az a hatása is, hogy a társadalmi javak értékmérője legyen. A társadalmi javak értéklése csupán az individuum szabad cselekvéséből kiinduló társadalmi és állami rendszerben szükséges. Az ilyen rendszer az, amely az egyéntől megkivánja, hogy az cselekedeteit oly módon végezze, hogy azok a társadalom rendjének mesgyéjét át ne hágják.

Az olyan rendszer uralma idején, amelyben az állam szabja meg az egyes egyén cselekedeteit és amely rendszer mellett az állam a célszerűség elve alapján eljár az egyesekkel szemben, mihelyt annak szüksége mutatkozik, a büntetés nem alkalmazkodik a társadalmi javak értékéhez. Ilyen rendszerben a társadalmi javak értékelésére szükség sincsen.

Mig tehát az individualethikai büntetés fogalom a bosszu érzetét az erkölcs magaslatára emeli, addig a socialethikai büntetés fogalom kiküszöböli magából a bosszu eszméjét, attól abszolút függetlenné válik. Amint hogy független a morális bűnösség ideájától is.

Nincs többé összefüggés a tettes érdekei és a büntetés között - egyfelől és a sértett érdekei és a büntetés között - másfelől.

Független a büntetés fogalma a

társadalmi javak értékétől. És független egyáltalán a büncselekedettől is, mely kiszabását involválta.

Mit mondunk mindezzel? Azt, hogy a socialetnikai alapon felépült társadalmi és állami rendben a büntetés fogalma, mint olyan, megszűnik. Ugyanis az, ami az említettek kivonása után a büntetés fogalmában benmarad, nem adja ki a büntetés igazi, karakterisztikus fogalmát.

A socialetnikai alapon szervezett államban, amely az individualis tevékenységek intensiv controllját gyakorolja, a büntetés fogalma transformálódik olyan rendszabályokká, amelyek azt a célt igyekeznek megvalósítani, hogy a társadalom védve legyen mindennemű támadás ellen.

A socialetnikai alapon felépült társadalomban tehát a büntetés helyét a preventiv rendszabályok foglalják el.

Vizsgáljuk ezek után : a preventiv rendszabályok csakis a socialethikai bázisu állam és társadalom védelmét szolgálják, avagy helyt állhatnak-e

a preventiv rendszabályok az indivi-
dualis társadalmi és állami rendszerben.

A büntetőjog minden más jogágnál intenzivebb nexusban áll az uralmon lévő társadalmi és állami rendszerrel. A preventiv rendszabályokká vált büntetésfogalom a socialethikai alapon nyugvó társadalmi és állami berendezkedés constructiv eleme. A társadalom védelmét célzó rendszabályok csakis a socialis idea alapjain berendezkedő társadalmi és állami rendben érvényesülhetnek tehát.

A büntetőjogot illető ujitási törekvések foglalkoztak a büntetésfogalomnak preventív rendszabályokkal való helyettesítésével. Azonban ez a törekvés célt nem érhet. A törekvés meggátolásának pedig oka a fent megvilágított szoros összefüggés a büntetőjog és a vivens társadalmi és állami berendezés között. A büntetés karakterisztikus fogalmát a preventív rendszabályok, a társadalmi védekezés csakis akkor válthatnák fel, ha az individualis eszmén nyugvó társadalmi és állami berendezettség a socialis eszmén nyugvó rendszerre térne át.

A preventív rendszabályok uralmáért küzdeni és az emberi cselekedeteket az individualethika reflektora mellett bírálni absurd törekvés.

A mai állam az összes individualis tevékenység controllját nem gyakorolja. A ma

állama az individuuum létfeltételeinek megteremtéséről és biztosításáról nem köteles gondoskodni. Nem tartozik ez az állami feladatok közé. Az sem feladata, hogy a socialis rendelkezések segítségével meggátolja a bűnelkövetést, azt, hogy az individuuumok egymást sértsék a bűncselekedet által. Amint hogy az állam nem ismeri azt a feladatot sem, hogy direkt módon nyújtson kárpótlást a sértett egyénnek, ha azt a kárpótlást a bűn elkövetője megadni nem tudná.

Mindez így van azért, mert a mai állam individualisztikus bázison nyugszik. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az individualisztikus rendszer mellett a közösségi, az összességi szempontok is nem érvényesülnek bizonyos mértékig.

Korunk ideálja a socialis eszme. A socialis idea érvényre segítése, a socialis gondolat érvényesülésének elősegítése a cél. A realitas

pedig az, hogy a socialis gondolat megvalósítására törekszünk olyan társadalmi és állami rendszerben, amely az individualis eszme alapján épül. Korszakunk tehát átmeneti kor. A socialis eszme új, a kor jellegzetese, az individualizmus - régi.

A büntetés socialis fogalma abba az átmenetinek nevezett korszakba nem illhet bele. Teljes mértékben legalább is nem.

Valamennyi állami tevékenység közül a büntető hatalom gyakorlása, a büntetés az, amely a fennálló társadalmi és jogi renddel valamint az élő morális felfogással és jogintézményekkel a legszorosabb összefüggésben van. Nem lehet ez másként, hiszen a büntetésnek nincs is egyéb célja, mint hogy a fennálló jogintézményeket és érdekeket védelmezze. Ez a célja úgy a repressiv, mint a preventiv eljárásnak.

Egyik jogág sem, de eminenter a

büntetőjog nem haladhat fokozottabb tempóban, mint amilyen fejlődési ütemet a társadalom mutat.

Az individualis alapon szervezett államban a büntetés fogalma helyébe a társadalmi higienia rendszerét léptetni lehetetlen. Nem lehetséges az, akárminőképen fogjuk fel a büntetés célját és fundamentalis okát. Az individualisztikus állam olyan törekvése, mely a socialis idea alapján nyugvó büntetési systema uralomra emelését előzná, kudarcot vallana. A kísérlet hajótörést szenvedne az államban élő individuumok ellenállásán. Amely ellenállást a nemzet jogi és erkölcsi értékeitének és a socialis büntető rendszernek ellentétével magyarázunk.

Miben áll ez az elmélet?

Az individualisztikus állam az egyén szabadságát tiszteletben tartja. Oly mértékig teszi ezt, hogy az egyén életviszonyait nem irányítja.

Feltételeinek megteremtéséről nem gondoskodik. Az egyén úgy küzdi ki magának a léte fenntartásához szükséges anyagi eszközöket, ahogyan tehetősége, ereje és körülményei engedik és segítik. Miként képzelhető tehát, hogy a lét harcában magára maradt egyén szívesen veszi, hogy az állam korlát nélkül éreztesse vele szemben büntető hatalmát, hogyan lehetséges az, hogy az az állam, amely semmivel sem működött közre a tekintetben, hogy az egyén a saját jogkörében benmaradhasson, nincs kötve az egyessel szemben alkalmazandó rendszabályok tekintetében, ha az a más jogkörébe hatolt.

Az az individuum, akit sérelem ért a vele szemben elkövetett bűncselekmény folytán és akit az elszenvedett sérelemért az állam nem kárpótol, a legerélyesebben fel fogja emelni szavát az ellen, hogy a tetteit az állam nem sújtja

a malum jellegű büntetéssel, hanem csak bizonyos rendszabályokat fog vele szemben alkalmazásba venni. Esetleg valaminő gondozást tart megfelelőnek az állam a bünelkövetővel szemben.

Mit jelentene ez ugyanis a valóságban?

Azt, hogy az állam a társadalom elesettjeiről nem gondoskodik megfelelő erőteljességgel, viszont óvó gondoskodásban és jótéteményeiben részesíti azokat, akik bűncselekmény elkövetésével a mások jogait megsértették. Vagyis annyit jelentene ez a praxisban, hogy akkor, hogy valaki életszínvonalát emelje, bűncselekményt kellene elkövetnie.

Következik tehát abból, hogy az államban csak olyan büntetési rendszer lehet érvényben, amely teljes consonantiában van valamenynyi társadalmi és gazdasági intézménnyel. Ime igaz,

hogy a büntetőjog rendszerem nem változhatik előbb, mint a társadalmi és állami berendezés.

Az a büntetési rendszer, amely kizárólag a társadalom oltalmának gondolatán épül, teljes egészében nem érvényesülhet addig, míg a társadalmi istápolás rendszere tökéletesen ki nem alakult. Az individuum az individualis szabályhoz mindaddig ragaszkodik, amíg ennek a szabadságnak a nehezét is viseli. Amikor a szabadság folytán a létküzdelemben egyedül csak saját erejére számíthat. A társadalom önvédelme, mint büntetési rendszer csakis úgy jelentkezhetik, mint a társadalmi istápolás ellentéte. Tulsó oldala. Olyanformán, sőt ugyanugy, mint a megtorlás az egyéni szabadság ellentétes oldala.

A büntetés socialethikai fogalma természetes alkatéleme a socialis alapon szervezett társadalomnak és államnak. Az individualis

büntetésfogalom pedig ugyanilyen kiegészítő eleme az individualethikai alapon felépült társadalmi és állami rendnek.

Amíg tehát a társadalom és állam individualisztikus alapon nyugszik, a büntetés karakterisztikus fogalma nem negligálható. Nem tekinthető a büntetés egyedül olyan hatásnak, hogy az az egyes egyén társadalmi defectusait van hivatva leküzdeni. A büntetést oly hatásnak is kell tekinteni, hogy az a bűncselekmény által sérelmet szenvedett egyénben és társadalomban kelt hatásokat is kiegyenlíti, Ilyennek kell tekintenünk a büntetést, mert a socialis államtípus kiépülve nincs. A bűncselekmény nem függetlenülhet a büntett által okozott sérelemtől, sem pedig a bűncselekedettől. A bűncselekmény és büntetés fogalma addig élni fog, amíg az állami organizatio az individuumok tevékenységének gyakorlását

át nem vállalja.

Nem lehet korlátlan az állam a repressio tekintetében és nem lehet korlátlan annak mellőzésében sem, amíg kellő hatékonysággal nem működik közre egyrészt a bűncselekmények által okozott sérelem meggátolására, más oldalon a sérelem kárpótlására. Az állam jelenleg az individuumnak a bosszuállásához és kárpótláshoz való jogát vette át. Azzal gyakorolja ezen jogokat, hogy büntet. Am ez a büntetési joga az állannak nem korlátlan. Korlátlan csak akkor lenne, ha átvenné az egyén ama kötelességét is, hogy a bűncselekménye által előidézett sérelmét a sértett egyénnek kárpótolja közvetlenül.

A ma fennálló társadalmi és állami rendben a büntetés fogalma ime nem küszöbölhető ki. A büntetés a bűncselekmény által előidézett hatásokat kiegyenliti és bizonyos fokig

gátat emela korlátlan állami ingerentiának.

A kiküszöbölhetetlen büntetés-fogalomnak mármost meg kell férnie valahogyan a társadalmi védekezés fogalmával. Mert ime két szükségesség áll szemben egymással. Az egyik a büntetés fogalmában rejlő elrettentés és a megbosszulás szükségessége. A másik pedig a társadalom védelmének a szükségessége.

Vagyis nem egyébről van itt szó, minthogy a socialethikai világszemléletet kell összhangba hozni az individualisztikus társadalmi és állami renddel.

Minthogy a büntetés fogalma eliminálhatatlan, a megoldás nem történhetik másként, mint úgy, hogy a büntetés fogalma mellett alkalmazásba kerülnek bizonyos rendszabályok. Ezeknek a rendszabályoknak leendő céljuk azután az, hogy a társadalmat a reá nézve, tehát közve-

szélyes egyénektől oltalomban részesítsék.

Ezzel az állami repressio bifurkált rendszerüvé válik. A büntetés és az u. n. biztonsági rendszabályok kettőssége jellemzi azt.

A biztonsági rendszabályok útján történik az állam minden olyan ténykedése, amelynek célja a társadalom védelme. Ezen biztonsági rendszabályok mellett továbbra is fennálló büntetés ugyanolyan szerepet tölt be, mint amelyet régen betöltött. Kiegyenliti a bűncselekmény nyomán a sértettben és a társadalomban kelt hatásokat. A büntetésnek a bűnelkövetés esetére történő kikátásba helyezése és végrehajtása szolgálja azt a célt, hogy mindenki tartózkodjék a bűncselekmények elkövetésével másnak sérelmet okozni. A biztonsági rendszabályok mellett fennálló büntetés ugy szerepel, mint a

társadalmi javak értékmérője.

A biztonsági rendszabályok viszont a bűnelkövető egyéniségében rejlő társadalmi defektusok ellen harcolnak.

Tehát a büntetésben realizálódik a repressio eszméje. A biztonsági rendszabályokban pedig a preventioja. A büntetés a megtorlás instrumentuma. A biztonsági rendszabály a társadalmi önvédelemé.

A bűnözés elleni küzdelemben nem egyedül a büntetés áll az állam rendelkezésére, hanem a biztonsági rendszabályok is. A büntetés fogalmával connexitásba kerülnek a biztonsági rendszabályok is. Vagyis a repressioval összekapcsolódik a preventio. Ily módon a retorsioval a társadalmi higienia, a büntetőjoggal kapcsolatba jut a bűnelkövetés meggátlásának módozatait kutató kriminalistika.

Mint minden irányzat születésénél, úgy itt is van konzervatív és haladó nézet. A konzervatív és haladó szemlélet különbözősége végsőleg az egyéni szabadság kérdésében gyökereszik. Az egyéni szabadság érinthetetlen szentségét vallók természetesen tagadják a fejlődés lehetőségét. Azok, akik jogosnak ismerik el az állam egyéni szabadságot korlátozó, az összesség érdekében: a fejlődés apostolai. Az egyéni szabadság itt azt jelenti tehát, hogy az állam ingerentiája ne terjedjen szélesebb terrenumra, mint amilyenre más állami tevékenységek tekintetében terjed. Azt teszi, hogy nem lehet lehet nagyobb az állam befolyása az individuum kárára, mint akkora annak hasznára.

Az egyéni szabadsághoz hasonló az erkölcsi retorsio kérdése is. Az erkölcsi retorsio a socialethikai világszemléletben meg-

semmisül. A törvényhozás mégsem nélkülözheti az erkölcsi megtorlás gondolatát. Ha tért veszít is a büntetés rendszere a társadalmi védekezés javára szűkített uralmi területén, csak az erkölcsi megtorlás eszméje vezérli.

A büntetés fogalma fennállott individualethika nélkül is. Am az individualethika nélküli büntetésfogalom nem nyújt mértéket a tett által okozott sérelem megbírálására, a büntetés mérvére. Lehetetlen volna megconstruálni a beszámíthatóság fogalmát. És lehetetlen volna különbséget tenni bűncselekményes közönséges cselekedet között.

Ez csak az individualethika utján történhetik.

Ha az individualethika nem léteznék, vagy a korlát nélkül való bosszu és társadalmi védekezés rendszerébe süllyednénk vissza,

vagy a modern, tudományos bázison nyugvó társadalmi védekezés rendszeréhez emelkednénk fel. A halálbüntetéshez, vagy a biztonsági rendszarbályokhoz.

Mivel azonban az individualisztikus társadalmi és állami rend mellett a büntetés fogalma és a bűncselekmény fogalma nélkülözhetetlen, szükségszerűen fenn kell maradnia a büntetés individualethikai karakterének. Nem lehet tehát a természettudományi világszemlélet alapján sem beigazolni azt, hogy az individualethikai felfogás ellentétben áll a modern ideákkal.

Forrásmunkák:

- 1./ Degré Lajos: Adalékok a bűnösségfogalom tanához. 1911.
 - 2./ Schnierer Aladár: A büntetőjog általános tanai az 1878.V. és 1870.XL.törvénycikkek alapján. Budapest 1880.
 - 3./ Finkey Ferenc: Magyar büntetőjog tankönyve. Budapest 1880.
 - 4./ Gerőcz Kálmán: A büntetőjogi új irányok hatása hazánkban. Budapest. 1912.
 - 5./ Horváth Barna: Jogelmélet és társadalomelmélet. Szeged. 1935.
 - 6./ Bárány Gerő: Bűn és bűnhődés. Budapest. 1905.
-

Tartalomjegyzék.

Bevezetés	3. oldal.
A büntetés fogalmának kifejtése	3. -"-
A bűn, mint a büntetés előfeltétele	6. -"-
A büntetés individualethikai fogalma	9. -"-
A büntetés socialethikai fogalma	20. -"-
A preventív rendszabályok az individualis társadalmi és állami rendszerben	29. -"-
Forrásmunkák	45. -"-
